GENOM GENERATIONER

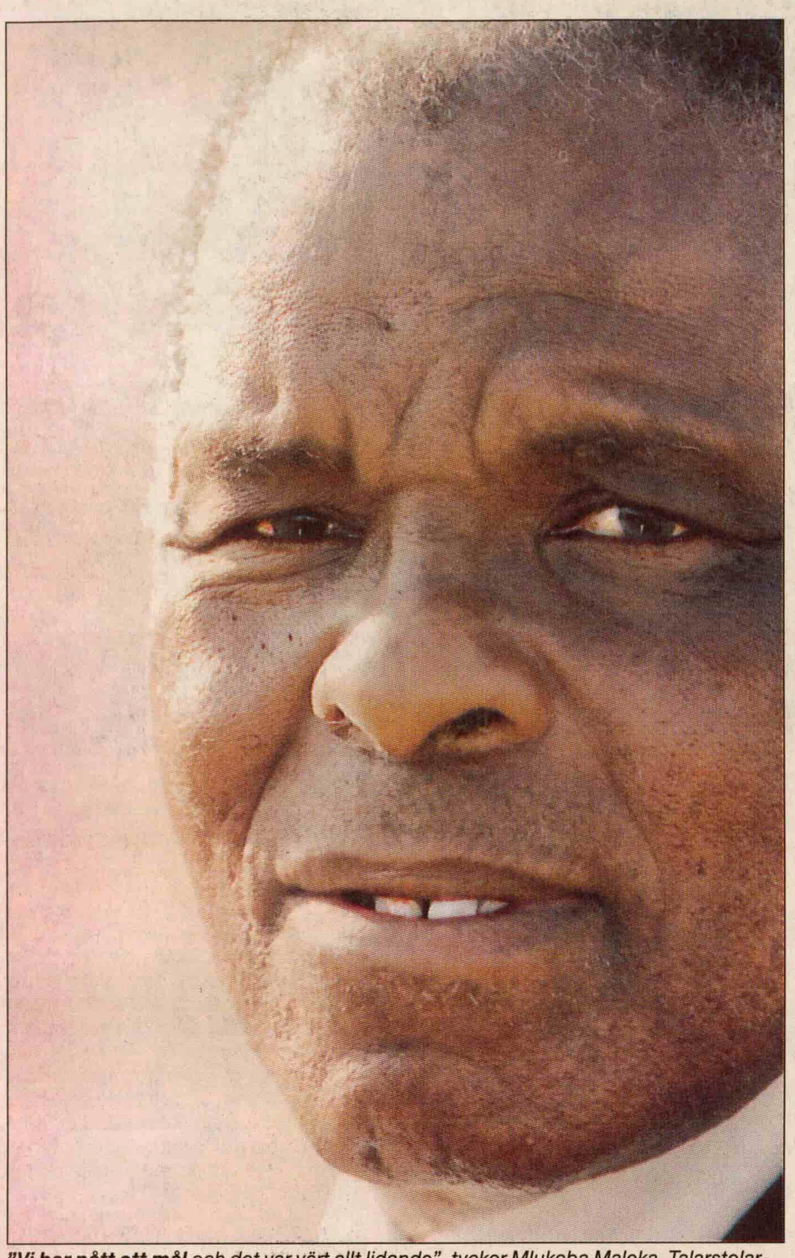

***"Vi har nått ett mål** och det var värt allt lidande", tycker Mlukeba Maleka. Talarstolarna i exil har nu bytts mot ett sjabbigt skrivbord, där han städar upp i det förflutna.*

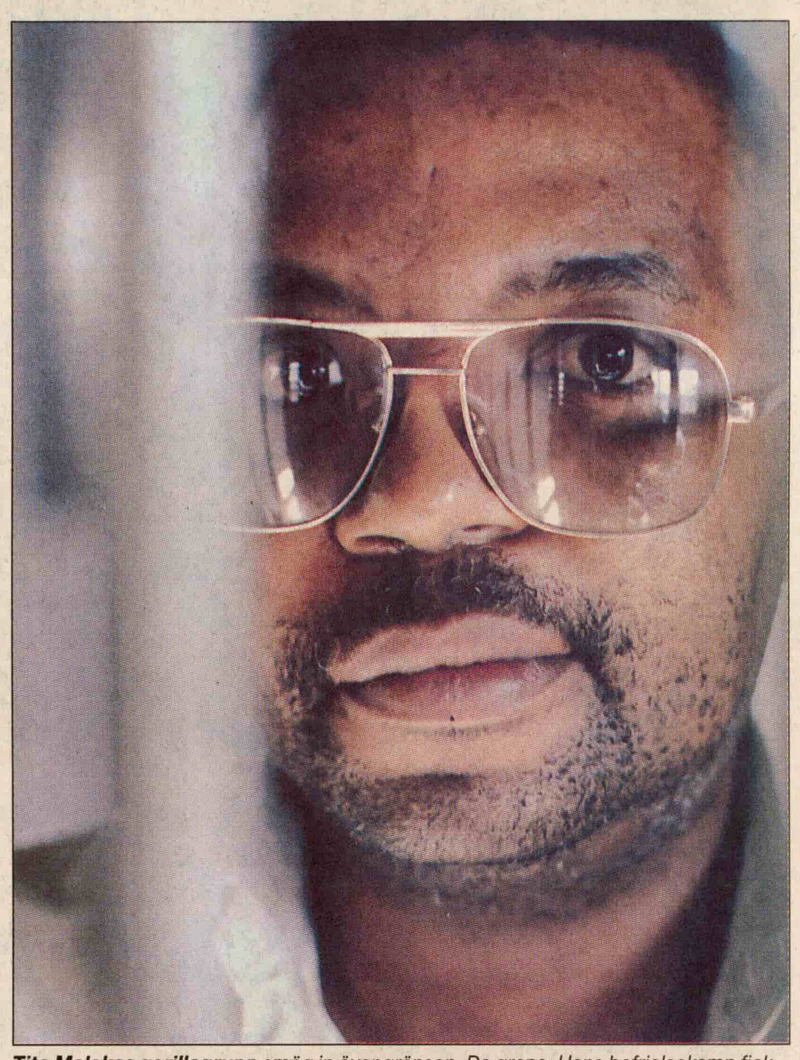

***Tito Malekas gerillagrupp** smög in över gränsen. De greps. Hans befrielsekamp fick föras från fängelseön Robben Island. Sviterna av tortyr gör honom till bitter segrare.*

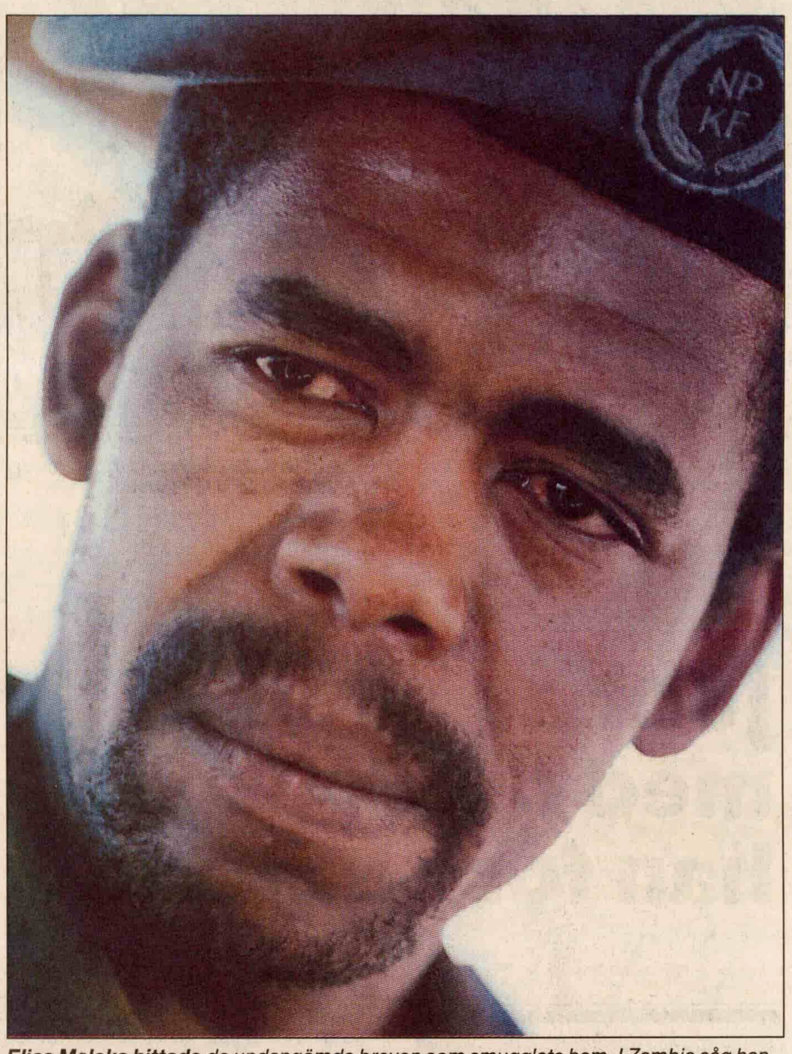

***Elias Maleka hittade** de undangömda breven som smugglats hem. I Zambia såg han för första gången morfar och blev själv en mycket ung gerillasoldat.*

Foto:
HÅKAN LINDGREN

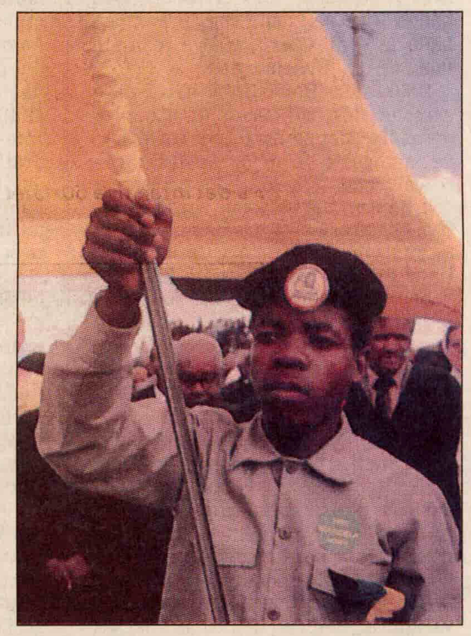

andra svarta unga. De vita radikala, ofta judiska invandrarfamiljer, ville riva rasbarriärerna.

I en lokal uppkallad efter Mahatma Gandhi, vars långa Sydafrikavistelse och ickevåldsfilosofi satt djupa spår i den politiska oppositionens handlingsmönster, blev Mlukeba Maleka, 21 år gammal, medlem i ANC.

Svarta betraktades enbart som en jättelik arbetskraftsreserv, för gruvorna, för industrin. Så hade det varit redan förra seklet. Mlukeba Maleka kastades in i en virvel av kampanjer för byggande av bostäder och skolor. Han tog jobb i gruvan Durban Deep för att bli facklig organisatör i hemlighet.

Strejker och protester mot löner och levnadsvillkor blev vanligare. Mlukeba Maleka flyttade till Soweto och bodde nära Nelson Mandela. Han var en drivande kraft i ANC:s ungdomsförbund som började bli otåligt, de krävde en ny aktiv politik av moderorganisationen.

1950-talet. Den ena olydnadskampanjen avlöste den andra. Vita och svarta trotsade tillsammans passlagar, utegångsförbud och de allt fler och alltmer bisarra raslagar som

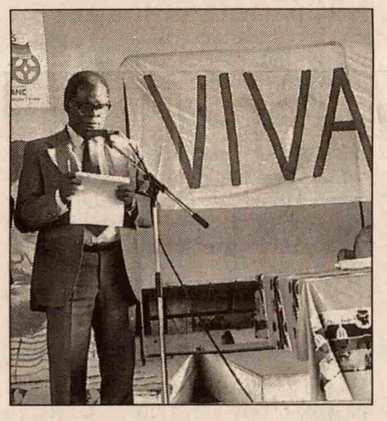

apartheidpolitikens konstruktörer i det 1948 tillträdda Nationalistpartiet (National Party) i hög takt drev igenom. Kommunistpartiet förbjöds.

Ändå var det ett optimistiskt årtionde. Segern kunde inte vara så långt borta, bara månader, trodde Mlukeba Maleka. Högst några år. Kolonialismen hade börjat rämna i Afrika, inte kunde man undanhålla Sydafrikas folk samma frihet? Det var kavaj, slips och hatt i nacken i demonstrationstågen. Det var strejker som skakade om regimen. Det var Sophiatown, stadsdelen där raserna blandades, där jazzmusikerna och sångerskorna som sedan måste gå i exil fortfarande tog säkerhetspolisen och alla tokiga lagar med en klackspark.

Men Sophiatown jämnades med marken och apartheid byggdes inte bara med lagstiftning, det var stål bakom.

50-talet var en öppen kraftmätning, polisens allt starkare benägenhet att använda tortyr till trots. I alla delar av landet hölls möten vilka valde 3 000 delegater som samlades i Kliptown i Soweto 1955 till Folkets kongress. Där antogs "Freedom Charter", kravet på lika rätt för alla raser.

1960-talet. Sharpeville. Namnet flög över världen. Sharpeville – en massaker som i antal döda förbleknar mot de senaste årens politiska våld. Men den 21 mars 1960 sköt polisen ihjäl 69 män, kvinnor och barn som demonstrerade mot passlagarna, omvärlden spärrade upp ögonen i fasa. Och i Sydafrika drog ANC:s unga slutsatsen att den enda väg som återstod var att möta våld med våld. Undantagstillstånd infördes, ANC och PAC bannlystes.

Mlukeba Maleka var med och bildade Umkhonto weSizwe, Nationens spjut, 1961. Den organisation som blev ANC:s väpnade gren.

– Vi sprängde postkontor och kraftledningar i luften med hemgjorda bomber, säger Mlukeba Maleka. Men försökte hela tiden undvika att människor dödades.

1963 fick polisen rätt att fängsla misstänkta i 90 dagar utan att någon behövde underrättas. Det var för att krossa Umkhonto weSizwe. Tre gånger fängslades Mlukeba Maleka. Svårt torterad och medtagen skickades han ut ur landet av ANC och började en 27 år lång tillvaro utanför Sydafrika, utan kontakt med fru och sju barn i Soweto.

Nelson Mandela, Walter Sisulu och en rad andra ANC-ledare greps samma år och dömdes till livstids fängelse.

Fängelse i Botswana, utbildning i Tanzania och Zambia, militär träning i Odessa i Sovjet – Mlukeba Malekas odyssé blev lång, längre än han någonsin kunde föreställa sig. Men han ordar inte mycket om den. Det var en tid av kamp – men lika mycket om väntan på att få återvända hem. Och väntans tomhet är svår att tala om.

Tito Maleka, 40 år

Han är märkt av tortyr och isolering. Han är bitter. Bitter över att apartheid har stulit så stor del av hans liv, bitter över att se gamla kamrater från fängelset på Robben Island förstörda av många års isolering. Han är bitter över att än i dag få ta emot hotfulla telefonsamtal, röster som lovar att döda honom. Och han skäms över att vara en börda för sin familj, när den dunkande migränen sätter in, när det höga blodtrycket och det förstorade hjärtat gör honom trött, så trött.

Men han ångrar inte kampen.

– Vi slogs för denna dag, för valdagen, säger han. Det finns olika sätt att

Fortsättning på sidan 6 »

Partierna i valet

ANC, African National Congress
Bildat 1912 och ursprungligen en fredlig massrörelse. Vill ha en stark central regering. I dag lett av Nelson Mandela.

National Party
Bildat 1914 och har styrt landet sedan 1948. Säger sig i dag representera alla Sydafrikas folk och sedan 1989 lett av Frederik Willem de Klerk.

PAC, Pan African Congress
Radikalt svart parti bildat 1959 som en utbrytargrupp ur ANC. Har anklagats av polisen för rasbetonade våldsamheter mot vita.

Democratic Party
Bildat 1989 med delar ur Progressive Federal Party (PFP), Independant Party och National Democratic Movement. Är för personlig frihet och marknadsekonomi.

Freedom Front
Bildat av före detta general Constand Viljoen. Ett högerparti som vill ha vita "hemländer", men inte tror att detta kan uppnås genom att bojkotta valen.

Inkatha
Ett zuludominerat parti med Mangosuthu Buthelezi som ledare. Har hittills varit mycket våldsbenäget och stretat emot valet i rädsla för att förlora makten i sitt hemland - Kwazulu.

Den politiska processen

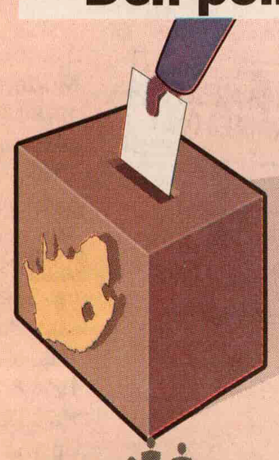

Folket
Varje person har två röster - en till nationalförsamlingen, en till provinsförsamlingen.

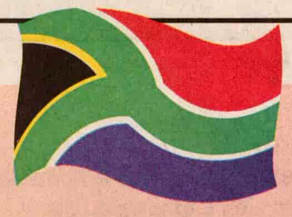

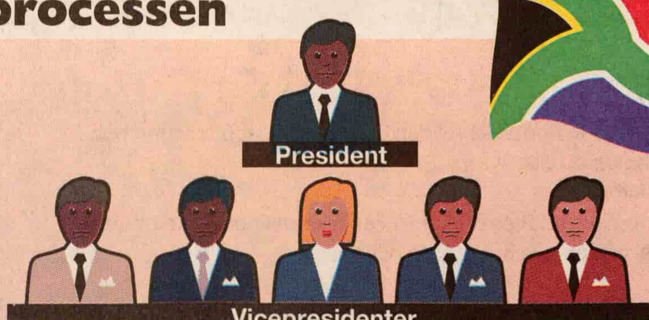

President

Vicepresidenter
En för varje parti med 80 eller fler platser i nationalförsamlingen.

Kabinettet
Sammansatt av partier vilka fick 5 % eller mer av rösterna i valet.

Nationalförsamlingen
Direktval till 400 platser totalt. 200 av dessa från en nationell lista, 200 från en provinsiell lista.

Senaten
90 medlemmar - 10 från varje provins.

Provinsförsamlingar
Ungefär 500 medlemmar totalt, 30-100 från var och en av de nio provinserna. Det totala antalet röster i respektive provins delat med 50 000 ger antalet platser.

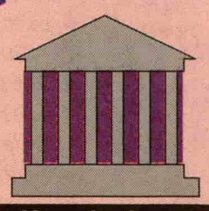

Konstitutionsdomstol
Har sista ordet om konstitutionen.

Nationalförsamlingen och senaten måste tillsammans komma fram till en ny konstituition inom två år eller så upplöser presidenten dessa och utlyser nya val.

DNgrafik: THOMAS MOLÉN